

საგამომცემო ჟურნალისტიკის როლი კორუფციასთან ბრძოლაში „გამომცემელი რეპორტიორისა“ და „სტუდია მონიტორის“ მაგალითზე

დimitრი შავლოხაშვილი
თამარ კირკიტაძე

პოლიტიკის ანალიზისა და საჯარო პოლიტიკის სამაგისტრო პროგრამა
მედიის კვლევების სამაგისტრო პროგრამა
სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

E-mail: dimitri.shavlokhshvili442@sps.tsu.edu.ge

E-mail: tamunakirkidze26@gmail.com

აბსტრაქტი

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია, შეაფასოს ქართული საგამომიებო ჟურნალისტიკის როლი კორუფციასთან ბრძოლის საკითხში, კონკრეტული გამოძიებების მაგალითზე.

კორუფცია ქვეყნის განვითარებისა და დემოკრატიზაციის პროცესის მნიშვნელოვან შემაფერხებელ ფაქტორს წარმოადგენს, მასთან ბრძოლის საუკეთესო იარაღი კი სწორედ დემოკრატიზაცია და უსაფრთხოების სექტორის გაძლიერებაა. კორუფციის გამოვლენაში, გარდა მამხილებლებისა, დიდი როლი აქვს მედიასაც. ის, როგორც „მეოთხე ხელისუფლება“, აკონტროლებს სამივე შტოს საქმიანობას და ავლენს უკანონობას. აღნიშნული როლი ყველაზე უკეთ საგამომიებო ჟურნალისტიკაში იკვეთება. კარგ ჟურნალისტურ გამოძიებას ხშირად მოყვება უკანონობის ჩამდენი პირების გათავისუფლება, გადადგომა და პატიმრობაც კი. დამნაშავეს გამოაშკარავებითა და გამჭვირვალობით, საგამომიებო ჟურნალისტიკა ზრდის მოქალაქეთა ჩართულობას, ინფორმირებულობასა და შესაბამისად, დემოკრატიის ხარისხსაც.

ზემოთ მოცემული მსჯელობიდან გამომდინარე, აღნიშნული საკითხის კვლევა მართლაც აქტუალურია. საინტერესოა, რა მდგომარეობაა ამ მხრივ ქართულ მედიაში. კვლევის მიზანს წარმოადგენს იმის დადგენა, თუ რამდენად ეფექტურად მუშაობს ქართული მედია კორუფციის წინააღმდეგ და რა გამოწვევებს ვაწყდებით. საკვლევ ერთეულებად შეირჩა, ერთი მხრივ, საზოგადოებრივი მაუწყებლის „გამომიებელი რეპორტიორისა“ და, მეორე მხრივ, კერძო ორგანიზაციის, „სტუდია მონიტორის“ ჟურნალისტური გამოძიებები. ამან შესაძლებლობა მოგვცა შეგვედარებინა სახელმწიფოს ბიუჯეტიდან დაფინანსებული არხისა და კერძო არხის საგამომიებო პროდუქცია, დაგვეჩვენა მათი საერთო და განმასხვავებელი ტენდენციები.

რაც შეეხება კვლევის მეთოდოლოგიას, გამოყენებულია თვისებრივი კონტენტ-ანალიზის მეთოდი. აგრეთვე, ჩატარდა ნახევრადსტრუქტურირებული სიღრმისეული ინტერვიუები დარგის ექსპერტებთან. საკვლევ პერიოდი 2023 წლის 1-ელი იანვრიდან 2024 წლის 15 მაისის ჩათვლით განისაზღვრა, რათა მასში უახლესი გამოძიებებიც მოხვედრილიყო. ნაშრომში მოცემულია ამ პერიოდში გასული გამოძიებების თემატურ-სტრუქტურული და შინაარსობრივი ანალიზი, კონკრეტული მაგალითები, შეფასებები, არგუმენტები და მიგნებები. აგრეთვე, გთავაზობთ ინტერვიუების შედეგებსაც.

მოცემული კვლევა წარმოადგენს სიახლეს იმდენად, რამდენადაც ქართულ სამეცნიერო ბაზაზე ჟურნალისტური გამოძიებების შესახებ აკადემიური ლიტერატურა ძალზედ მწირია და, ფაქტობრივად, არ იძებნება. ჩვენი ნაშრომი იქნება საფუძველი და ერთგვარი ორიენტირი მათთვის, ვინც სამომავლოდ მოცემული საკითხის შესწავლას გადაწყვეტს.

საკვანძო სიტყვები: საგამომიებო ჟურნალისტიკა, კორუფცია, დემოკრატიზაცია, ეთიკა, კანონდარღვევა, მხილება, გამოწვევები.

შესავალი

ძლიერი მედია დემოკრატიული ქვეყნის ერთ-ერთი უმთავრესი ინსტიტუტია. იგი შუამავალია საზოგადოებასა და ხელისუფლებას შორის და შეუძლია მასობრივი აუდიტორიისთვის ხილულად აქციოს ის, რაც, ერთი შეხედვით, არ ჩანს, რისი დამალვაც მთავრობასა თუ ცალკეულ ძალებს პირადი სიკეთეების მისაღებად სურთ. მედია ხელისუფლების კონტროლის მექანიზმია, რომელსაც საზოგადოების ინფორმირებულობის, აზრის ფორმირებისა და ჩართულობის გაზრდის უდიდესი ძალა აქვს. აქედან გამომდინარე, ნათელია მისი როლი კორუფციის გამოვლენისა და პრევენციის საკითხშიც, სწორედ ძლიერი მედია ქმნის საზოგადოებას, რომელმაც კარგად იცის საკუთარი უფლებები და იბრძვის როგორც კორუფციის, ისე სხვა უკანონო ქმედების წინააღმდეგ, რათა როგორც მოქალაქემ, საკუთარი წვლილი შეიტანოს დემოკრატიული პროცესების სწორად წარმართვასა და დემოკრატიული ინსტიტუტების გაძლიერებაში.

სიტყვა „კორუფცია“ ლათინურია და დამახინჯებას, გაფუჭებას ნიშნავს. კორუფცია თანამდებობისა და ხელისუფლების ბოროტად გამოყენებაა კანონით აკრძალული ქონებრივი ან სხვა სიკეთის მისაღებად, სარგებელი კი შეიძლება იყოს როგორც პირადი, ისე, ჯგუფური. მისი გამოვლინებებია მექრთამეობა, თაღლითობა, ფულის გათეთრება, სხვისი ქონების მიტაცება, ნეპოტიზმი და სხვა (თავისუფლების ინსტიტუტი, 2004).

ჩვენი კვლევა კიდევ უფრო აქტუალურია იმ ფონზე, რომ საქართველოსთვის კორუფცია კვლავ ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად რჩება. ქართული რეალობისთვის განსაკუთრებით ხშირი მოვლენა კი საჯარო სამსახურებში ნეპოტიზმის შემთხვევებია. 2023 წლის 31 იანვარს ორგანიზაცია „საერთაშორისო გამჭვირვალობამ“ გამოაქვეყნა კორუფციის განახლებული რეიტინგი, რომლის მიხედვითაც ჩვენი ქვეყანა, კორუფციის დონით, 41-ე ადგილს იკავებს. 100 ქულიანი შეფასების სისტემით, სადაც 100 ქულა კორუფციის ყველაზე დაბალ, ხოლო 0 ქულა ყველაზე მაღალ მაჩვენებელს ნიშნავს, საქართველო, 2022 წლის მონაცემებით 56 ქულით შეფასდა, 2021 წლის 55 ქულიანი შედეგი ერთი ქულით გაუმჯობესდა. ბუნებრივია, ერთი ქულა, ფაქტობრივად, არაფერს ნიშნავს, შესაბამისად, ინდექსი აჩვენებს, რომ ბოლო წლებში ამ კუთხით საქართველოში მდგომარეობა არ გაუმჯობესებულა.

ორგანიზაცია „საერთაშორისო გამჭვირვალობის“ თქმით, კორუფცია ერთ-ერთი მიზეზი იყო იმისა, რომ 2022 წლის ივნისში საქართველომ ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსი ვერ მიიღო. საკვლევ თემას მნიშვნელობას მატებს ისიც, რომ კანდიდატის სტატუსი უკვე გვაქვს და ევროპული მომავლისთვის ჯერ კიდევ ბევრია გასაკეთებელი, მათ შორის კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით. ახლა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია არაერთი ინსტიტუტის და მათ შორის მედიის ჩართულობა, რათა კორუფციის შემთხვევები საგრძნობლად შემცირდეს.

კვლევის მეთოდოლოგია

საკვლევად გამოყენებულია თვისებრივი კონტენტ-ანალიზის მეთოდი, რამაც საშუალება მოგვცა გვეკვლია ჟურნალისტური გამოძიებები თემატური, სტრუქტურული, ეთიკური და ხარისხობრივი

კრიტერიუმებით. კვლევის მიზნიდან გამომდინარე, საკვლევი კითხვები ფორმულირდა შემდეგნაირად:

- როგორია საკვლევი ჟურნალისტური გამოძიებების თემები და ხარისხი? რამდენადაა დაცული ეთიკური ნორმები?
- რა წყაროებს ეყრდნობიან გამომძიებელი ჟურნალისტები საგამომძიებო ჟურნალისტური პროდუქტის შექმნის პროცესში? არის თუ არა ეს წყაროები სანდო და საჯარო?
- რამდენად ეფექტურია გაშუქებული მასალები კორუფციის პრევენციის, აღმოფხვრისა და დემოკრატიზაციის ხელშეწყობის მხრივ?
- რა სახის გამოწვევების წინაშე დგას ქართული საგამომძიებო ჟურნალისტიკა კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით?

კონტენტ-ანალიზის შედეგად მიღებულ ემპირიულ მონაცემებზე დაყრდნობით, პასუხები გაეცა ჩამოთვლილ კითხვებს და გამოიკვეთა, თუ როგორ ასრულებენ საკვლევი ერთეულები კორუფციასთან ბრძოლის ფუნქციას. ამის დადგენაში დაგვეხმარა შერჩეული საგამომძიებო გადაცემების სოციალური ქსელის, კერძოდ FACEBOOK ანგარიშის მონიტორინგიც, რითაც დავადგინეთ, რამდენად აქტიური პლატფორმები აქვთ საკვლევი ობიექტებს და როგორ ცდილობენ, სოციალური ქსელის მეშვეობით, კიდევ უფრო მეტ ადამიანს შეატყობინონ აღმოჩენილი უკანონობისა და დარღვევების შესახებ.

გარდა კონტენტ-ანალიზისა, ჩატარდა ნახევრადსტრუქტურირებული სიღრმისეული ინტერვიუები დარგის ექსპერტებთან, რომლებსაც საკვლევი საკითხში მრავალწლიანი თეორიული და პრაქტიკული გამოცდილება აქვთ. ამ მეთოდის გამოყენების მიზანი გახლდათ იმის გაგება, თუ როგორ აფასებენ ექსპერტები ქართული საგამომძიებო ჟურნალისტიკის როლს კორუფციასთან ბრძოლაში და მათი აზრით რა არის საჭირო იმისთვის, რომ გამოძიებები უფრო ეფექტური და შედეგის მომტანი იყოს. ვინაიდან ჩვენ კონკრეტული ორი გადაცემა ვიკვლიეთ, ხოლო ისინი გაცილებით მეტ გადაცემას აკვირდებიან და კარგად იცნობენ ქართული საგამომძიებო ჟურნალისტიკის ზოგად ფონს, მივიჩნიეთ, რომ მათი ექსპერტული მოსაზრებები დაგვეხმარებოდა კვლევის შედეგების სწორ ინტერპრეტაციასა და განზოგადებაში. ინტერვიუსთვის შევარჩიეთ სამი ექსპერტი, რომლებსაც დაესვათ შემდეგი კითხვები:

- რამდენად შედეგიანია ქართული ჟურნალისტური გამოძიებები კორუფციის მხილების და აღმოფხვრის საკითხში?
- რა ძირითადი ხარვეზები იკვეთება კორუფციასთან დაკავშირებულ ჟურნალისტურ გამოძიებებში და რა მიზეზებითაა განპირობებული ისინი?
- რა უნდა გაითვალისწინოს გამომძიებელმა ჟურნალისტმა რომ გაუმკლავდეს არსებულ გამოწვევებს და მის მიერ შექმნილი მედიანაწარმი ეფექტურად მოქმედებდეს კორუფციის წინააღმდეგ?

ექსპერტებმა შეაფასეს ჟურნალისტური გამოძიებების ხარისხი და ეფექტურობა, გამოყვეს ძირითადი პრობლემები და ამ პრობლემების გამომწვევი მიზეზები. ნახევრადსტრუქტურირებული ინტერვიუს შედეგებს უფრო დეტალურად ქვემოთ გაგაცნობთ.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ უშუალოდ კონტენტ-ანალიზის დაწყებამდე დავამუშავეთ საჭირო დოკუმენტები და მიმოვიხილეთ არსებული ლიტერატურა, რამაც მნიშვნელოვანი დახმარება გაგვიწია საკვლევე საკითხის სრულფასოვნად და სიღრმისეულად შესწავლაში.

რაც შეეხება შერჩევას, გამოვიყენეთ არაალბათური შერჩევის მეთოდი, რაც იმას ნიშნავს, რომ საკვლევე ობიექტები კვლევის მიზნიდან გამომდინარე შეირჩა. საკვლევადა ავიღეთ საზოგადოებრივი მაუწყებლის „გამომძიებელი რეპორტიორისა“ და „სტუდია მონიტორის“ ჟურნალისტური გამოძიებები. „გამომძიებელი რეპორტიორის“ შემთხვევაში, საინტერესოა, თუ რამდენად ორიენტირებულია იგი კორუფციის აღმოფხვრაზე, მითუმეტეს, რომ ქვეყნის საზოგადოებრივ მაუწყებელს დემოკრატიის განვითარებაში უმნიშვნელოვანესი როლი აკისრია. რაც შეეხება „სტუდია მონიტორს“, იგი კერძო ორგანიზაციაა და რაიმე კანონით განსაზღვრული ვალდებულებები არ აქვს, რაც კიდევ უფრო დიდ ინტერესს ბადებს იმისა, თუ რამდენად ხარისხიანად ასრულებს მედიაორგანიზაცია თავის საქმეს. ამ გადაცემის შერჩევის მიზანია ისიც, რომ მისი ფორმატი, ქართულ მედიაბაზარზე არსებული ჟურნალისტური გამოძიებებისგან განსხვავებით, შედარებით უფრო მეტად ჰგავს „გამომძიებელ რეპორტიორს“, არცერთ მათგანს საეთერო ბადეში მკაცრად განსაზღვრული დრო არ აქვს და გადის მაშინ, როცა ჯგუფი გამოძიებას მოამზადებს. შერჩევის კრიტერიუმად პერიოდულობის გამოყენება განპირობებულია იმ მარტივი მიზეზით, რომ ხარისხიანი ჟურნალისტური გამოძიება ღრმა და მრავალმხრივი მასალაა, რომლის მოსამზადებლადაც, როგორც წესი, ერთი და ორი კვირა საკმარისი დრო არ არის, შესაბამისად შევარჩიეთ გადაცემები, რომლებიც გამოძიებას დიდ დროს უთმობენ და მედიაპროდუქტს მხოლოდ მაშინ უშვებენ, როცა იგი დასრულებულ სახეს იღებს.

ლიტერატურის მიმოხილვა

საკითხის უკეთ შესასწავლად, კვლევის დაწყებამდე არსებული უცხოური და ქართული აკადემიური მასალები მიმოვიხილეთ. ნაშრომების შესწავლამ კიდევ უფრო ნათლად გვაჩვენა, როგორც საგამომძიებო ჟურნალისტიკის არსი და მიზნები, ისე საერთაშორისო ტენდენციები და სამომავლო პერსპექტივა, კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით.

ჩვენი ინტერესის საგანს წარმოადგენდა უშუალოდ ისეთი აკადემიური ლიტერატურა, რომელშიც კორუფციასთან ბრძოლა და დემოკრატიის ხელშეწყობაა ხაზგასმული. აღნიშნულის შესახებ არაერთი უცხოელი ექსპერტის აკადემიური ნაშრომი იძებნება, თუმცა თვალშისაცემია ქართული მასალების სიმწირე, არამხოლოდ კორუფციის ჭრილში, არამედ ზოგადად ჟურნალისტური გამოძიებების შესახებ.

„გამომძიებელი ჟურნალისტი არის კაცი, ან ქალი, რომლის პროფესიაც სიმართლის აღმოჩენა და ხარვეზების იდენტიფიცირებაა. ამ საქმეს ზოგადად საგამომძიებო ჟურნალისტიკა ქვია და განსხვავდება პოლიციის, იურისტების, აუდიტორებისა და მარეგულირებელი ორგანოების აშკარად მსგავსი საქმიანობისგან იმით, რომ არ არის შეზღუდული სამიზნეობით, არ არის

იურიდიულად დაფუძნებული და ძირითადად, მედიის მფლობელის მიერ ფინანსდება“ (De Burg H, 2008, გვ10).

საგამომიებო ჟურნალისტური პროდუქტი ჟურნალისტის პირადი ინიციატივით გაშუქებული ის მასალაა, რომელიც მსმენელის, მკითხველისა და მაყურებლისთვის საინტერესო თემას ეხება. ხშირ შემთხვევაში ისეთი ამბებია გამოკვლეული, რომელთა გახმაურებაც არ სურთ (Weinberg. S. 1996). ამგვარი დამალული დანაშაულების გამოაშკარავების არაერთი საინტერესო მაგალითი არსებობს, როგორც მსოფლიო, ისე ქართულ რეალობაში.

„საგამომიებო ჟურნალისტიკას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ინფორმაციული დემოკრატიული საზოგადოების ჩამოყალიბებაში“- ვკითხულობთ „ჟურნალისტ-გამომიებლის სახელმძღვანელოში“ (ჰიუსტონი, 2011), რომელშიც ავტორი დემოკრატიისა და მედიის ურთიერთდამოკიდებულებას სიღრმისეულად მიმოიხილავს. მისი თქმით, გამომიებელი ჟურნალისტი გავლენიანი ადამიანების უკანონო ქმედებებს აკონტროლებს და მათ საზოგადოების წინაშე ანგარიშვალდებულს ხდის. გარდა ამისა, ინფორმირების მეშვეობით, ადამიანებს გონივრული გადაწყვეტილების მიღებაში ეხმარება.

საკვლევ საკითხზე მნიშვნელოვან ცოდნას გვაწვდის წიგნი „საგამომიებო ჟურნალისტიკა: კონტექსტი და პრაქტიკა“, რომელიც აერთიანებს სხვადასხვა ავტორის რამდენიმე სამეცნიერო სტატიას და სიღრმისეულად იკვლევს საგამომიებო ჟურნალისტიკის ისტორიას, მეთოდოლოგიასა და ეთიკას. ნაშრომში ვკითხულობთ, რომ საგამომიებო ჟურნალისტიკამ თავისი არსებობის განმავლობაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა მთავრობების დამხობაში, პოლიტიკოსების დაპატიმრებაში, კანონმდებლობის გააქტიურებასა და მართლმსაჯულების შეცდომების გამოვლენაში. ეს ყოველივე სწორედ ჟურნალისტურ გამოძიებებს მოჰყვებოდა შედეგად, ვინაიდან სწორედ გამომიებელ ჟურნალისტებს შეუძლიათ მხარი დაუჭირონ სიმართლეს, დღესაც კი, როცა მანკიერება და სენსაციალიზმი ყოფილი მაღალზნეობრივი მედიის მთავარი ელემენტია (De Burgh H & others, 2008).

კორუფცია ეროვნული ზრდისთვის მნიშვნელოვან საფრთხეს წარმოადგენს, სათანადოდ წარმართულ ჟურნალისტურ გამოძიებას კი შეუძლია შეამციროს მანკი, თუ სრულად არ გააქრობს კორუფციის შემთხვევებს (Suntai D & Shem W, 2018). უფლებამოსილებების ბოროტად გამოყენების მცდელობების გამოსავლენად ხშირად ჟურნალისტებს შეზღუდვების პირობებში უწევთ მუშაობა და სერიოზულ რისკებზეც მიდიან იმისთვის, რომ დამნაშავე ამხილონ (Moene K & Soreide T, 2019). გამომიებელ ჟურნალისტთა ეთიკაზე საუბრისას უნდა გავითვალისწინოთ, თუ რა სირთულეები განასხვავებს საგამომიებო ჟურნალისტიკას ახალი ამბების ჟურნალისტიკისგან. იქედან გამომდინარე, რომ სიმართლის ძიება მარტივი არ არის და მათ ამისთვის რთული გზის გავლა უწევთ, ხშირად ამ გზაზე შეიძლება ეთიკის ნორმები დაირღვეს. ეს მაშინაა გამართლებული, როცა დამნაშავეების გამოსავლენად სხვა გამოსავალი აღარ რჩება. (Tapsall S, Phillips G, 2002).

საგამომიებო ჟურნალისტიკას თავისი განვითარების ისტორია აქვს. გლობალიზაციის, საერთაშორისო დახმარებისა და ჟურნალისტური ძალისხმევის შედეგად, საგამომიებო გაშუქების პრაქტიკა მკვეთრად გაიზარდა 1989 წელს კომუნისტური პარტიის დაცემის შემდეგ. საგამომიებო

ჟურნალისტიკის ყურადღება საჯარო ანგარიშვალდებულებებმა, დანაშაულისა და კორუფციის მიზანმიმართულობამ და დემონსტრირებულმა ქმედებებმა მიიპყრო. საგამოძიებო ჟურნალისტიკა მიიჩნევა მნიშვნელოვან ძალად, კანონის უზენაესობისა და დემოკრატიზაციის ხელშეწყობის საკითხში (E Kaplan. D, 2013).

დამუშავებულ მასალებში, ჟურნალისტური გამოძიებების ონლაინ მედიის მეშვეობით გავრცელებაზე დიდი ყურადღებაა გამახვილებული. ერთ-ერთი ასეთი სტატიაა „საგამოძიებო ჟურნალისტიკა და ბლოგები“ (Bradshaw.P, 2008). ავტორი ამბობს, რომ თანამედროვე მედიატექნოლოგიები, საგამოძიებო ჟურნალისტიკაში მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად იქცა, ახალი მედიის განმეორებითი ხასიათი ჟურნალისტების საქმიანობას უფრო გამჭვირვალეს ხდის და საზოგადოების მხრიდან მედიის მიმართ ნდობის აღდგენის შესაძლებლობას იძლევა.

რაც შეეხება ქართულ სამეცნიერო ნაშრომებს, როგორც უკვე აღინიშნა, ქართულად საგამოძიებო ჟურნალისტიკის ირგვლივ აკადემიური მასალა, ფაქტობრივად, არ გვხვდება. იმ მწირი მასალიდან, რომელიც ინტერნეტრესურსებით იძებნება, ერთ-ერთი და მეტად მნიშვნელოვანი გახლავთ „საგამოძიებო ჟურნალისტიკის განვითარების ტენდენციები საქართველოში“ (მემანიშვილი მ, 2020). ნაშრომის მიზანია ბეჭდურ, ონლაინ და სატელევიზიო მედიაში საგამოძიებო ჟურნალისტიკის ტენდენციებზე დაკვირვება. კვლევის შედეგში ვკითხულობთ, რომ „საქართველოში მედიაგარემოს გაუმჯობესების მიუხედავად, საგამოძიებო ჟურნალისტიკა სუსტდება“. ავტორი საუბრობს მიკერძოებულობაზე, სამომავლოდ მედიაში პოლიტიკური ფულის კიდევ უფრო მატებასა და თავისუფალი ჟურნალისტიკის შესუსტებაზე.

„სტუდია მონიტორი“

კერძო ჟურნალისტური საგამოძიებო მედიაორგანიზაცია „სტუდია მონიტორი“ ამზადებს ჟურნალისტურ გამოძიებებს, რომლებიც „მთავარი არხის“ ეთერში გადის. გარდა ამისა, აქვს ცალკე განყოფილება „თავისუფლების მონიტორი“, რომლის გამოძიებებიც „რადიო თავისუფლების“ ვებგვერდზეა განთავსებული.

საკვლევი პერიოდის განმავლობაში „სტუდია მონიტორი“ აქტიურად იძიებდა როგორც მიმდინარე მნიშვნელოვან მოვლენებთან დაკავშირებულ საკითხებს, ისე ძველ, გასაიდუმლოებულ ამბებსაც, გარდა ამისა, გვთავაზობდა ძველი გამოძიებების ახლებურ ვერსიებს, ახალი დეტალებით. საკვლევ პერიოდში მოხვედრილი მასალების კონტენტ-ანალიზმა გვაჩვენა, რომ გამოძიებებში დაცული იყო ეთიკური სტანდარტები, ჟურნალისტები მონაცემების მოპოვების სწორ გზებს იყენებდნენ, პირადი მოსაზრებების ნაცვლად, წარმოდგენილი იყო ნამდვილი ფაქტები, სწორედ ფაქტებით გვესაუბრებოდნენ და გვიყვებოდნენ კორუფციის შემთხვევებზე. ეს მეტად მნიშვნელოვანია, ვინაიდან ჟურნალისტური გამოძიება არ შეიძლება დაფუძნებული იყოს მხოლოდ ვარაუდებსა და მოსაზრებებზე, ყველაფერს შესაბამისი მტკიცებულება სჭირდება.

აღსანიშნავია, რომ საკვლევ პერიოდში მოხვედრილ გადაცემებში არ შეიმჩნეოდა მიკერძოება რომელიმე პოლიტიკური პარტიის მიმართ, გამოძიებები მიმართული იყო ხელისუფლების

კონტროლისკენ და გადაცდენების აღმოჩენისკენ, ეს კი მედიის მხრიდან ე. წ. „მოდარაჯე ძაღლის“, მაკონტროლებლის ფუნქციის შესრულებაზე მიუთითებს. ამასვე ადასტურებს შერჩეული თემების მნიშვნელობა, აქტუალურობა და მრავალმხრივობა. თემატიკიდან გამომდინარე, ცხადი ხდება, რომ ორგანიზაციამ ზუსტად იცის, სად უნდა ეძიოს დარღვევები და ამას სწორი, ეთიკური გზებით აკეთებს.

„სტუდია მონიტორის“ გამოძიებების დიდ ნაწილს სწორედ კორუფციამდე მივყავართ, კორუფციაა ის, რის გამოვლენასაც ასე აქტიურად ცდილობს მედიაორგანიზაცია და ახერხებს კიდეც ამას. მასალების ანალიზმა აჩვენა, რომ აღნიშნული ჟურნალისტური გამოძიებები ხარისხიანი და, გარკვეულწილად, ეფექტურია კორუფციის გამოვლენის კუთხით, ვინაიდან გამოძიებებში მხილებულია არაერთი პიროვნება და კონკრეტული შემთხვევები. რაც შეეხება ხარისხს, ამის საზომად კვლავ ეთიკა გამოვიყენეთ, გადაცემას ხარისხიანს ვუწოდებთ, ვინაიდან საკვლევ პერიოდში არ დაფიქსირებულა მკვეთრი ეთიკური დარღვევები, როგორებიცაა ტყუილი, ფაქტისა და მოსაზრების არევა, პიროვნების განზრახ დისკრედიტირება, სექსიზმი, უფლებების შელახვა და ა. შ.

ვინაიდან ჩვენი კვლევა თვისებრივია, სრული სურათის დასანახად, ანდა დასკვნების გამოსატანად არაა აუცილებელი ყველა გამოძიების დეტალური განხილვა, ეს, ფაქტობრივად, შეუძლებელიცაა სტატიის ფორმატიდან გამომდინარე, შესაბამისად, მაგალითების სახით გთავაზობთ კონტენტ-ანალიზის მეთოდით დამუშავებული მასალიდან რამდენიმე გამოძიებას, რომლებიც ყველაზე უკეთ წარმოადგენენ იმ ძირითად მიგნებებს, რომლებზეც ზემოთ ვისაუბრეთ და გარდა ამისა, ასახავენ თუ რამდენად ეფექტურია „სტუდია მონიტორის“ გამოძიებები კორუფციის აღმოფხვრისა და პრევენციის კუთხით.

- „ანტონ ობოლაშვილის არადეკლარირებული ქონება“, 09.07.2023- გამოძიებაში წარმოდგენილია თუ როგორ არასწორადაა შევსებული პარლამენტარის ქონებრივი დეკლარაცია. ვიგებთ, რომ სინამდვილეში მას აქვს პარიზში პარკინგის ადგილი, რომელიც 58000 ევროდ შეიძინა, ხოლო დუბაიში 1 200 000 დოლარად შეძენილი აპარტამენტები. გამოძიებაში დაცულია ეთიკის ნორმები, ჟურნალისტი იყენებს ინფორმაციის მოპოვების კანონიერ გზებს. მის მიერ გამოყენებული წყარო საჯარო ინფორმაცია, კონკრეტულად კი თანამდებობის პირთა ქონებრივი დეკლარაციაა. სწორედ საჯარო ინფორმაციაზე დაყრდნობით გვატყობინებს, რომ დეპუტატს დეკლარაციაში არც დუბაიში შეძენილი ბინები ჩაუწერია. ხოლო ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ ბინები მართლაც ანტონ ობოლაშვილს ეკუთნის, გაჟღერდა დოკუმენტზე დაყრდნობით, რომელიც ვაშინგტონში არსებულმა, საერთაშორისო კონფლიქტების მკვლევარმა არასამთავრობო ორგანიზაციამ, „C4EDS“-მა მოიპოვა. ჟურნალისტმა კანონდარღვევის შესახებ კითხვები დაუსვა თავად ანტონ ობოლაშვილსაც, სწორედ ეს გვაძლევს იმის თქმის საშუალებას, რომ პოზიციის დაფიქსირების შესაძლებლობა მიეცა ყველა მხარეს და მასალა დაბალანსებულია. როგორც გამოიკვეთა, ავტორი იყენებს ოფიციალურ წყაროებს, საჯარო ინფორმაციას და ცნობების მოპოვების კეთილსინდისიერ გზებს.

ჟურნალისტის თქმით, „სტუდია მონიტორმა“ დეკუტატზე ჟურნალისტური გამოძიება 2021 წელსაც ჩაატარა, რა დროსაც ფარული ჩაწერის მეთოდის გამოყენებით, ანტონ ობოლაშვილი ექიმების მოსყიდვაში ამხილეს. მართალია ეს გამოძიება ჩვენს საკვლევ პერიოდს არ ეკუთვნის, თუმცა უნდა აღინიშნოს, მიუხედავად იმისა, რომ ფარული ჩაწერა ხშირ შემთხვევაში არაეთიკურია, ამ კონკრეტულ საქმეში აღნიშნული მეთოდი არ მიიჩნევა არაეთიკურად, ვინაიდან საქმე ექიმების მოსყიდვას, ადამიანთა ჯანმრთელობას ეხებოდა, ხოლო ფარულად ჩაწერა დანაშაულის გამოამჟღავნების ერთადერთი გზა იყო.

- „რკინიგზის დაკარგული შემოსავლები და დირექტორის დამალული სიმდიდრე“, 30.09.2023 – „სტუდია მონიტორი“ ააშკარავებს რკინიგზის ხელმძღვანელის, დავით ფერაძის არადეკლარირებულ ძვირადღირებულ ნივთებს, დამალულ სიმდიდრეს, რომელიც მის ოფიციალურ შემოსავლებს არ შეესაბამება და რკინიგზის მენეჯმენტში მნიშვნელოვან ფინანსურ დარღვევებზე მიუთითებს. ირკვევა, რომ მან სარკინიგზო ტვირთების გადაზიდვები უახლოეს მეგობარს ჩააბარა. გამოძიება სიღრმისეულია და დეტალურად გვიყვება ნეპოტიზმზე, რომელიც რკინიგზის რესტავრაციის ირგვლივ ტრიალებს. ამ შემთხვევაში ძალაუფლებას არაკანონიერად იყენებს დავით ფერაძე და გამოძიების მთავარი სამიზნეც ის გახლავთ. ჟურნალისტი იყენებს საჯარო ინფორმაციას, კერძოდ ქონების დეკლარაციას, აგრეთვე, სტატისტიკურ მონაცემებს და არქივს. გარდა ამისა, გამოძიებაში მოცემულია რკინიგზის მშენებლობით დაზიანებული სოფელ ზვარეს მაცხოვრებელთან ჩაწერილი ინტერვიუ. წყაროთა მრავალფეროვნება, ბალანსი, ეფექტური კითხვები და მხილების კანონიერი მეთოდები აღნიშნული გადაცემის ეთიკურობას განაპირობებს. აღსანიშნავია ისიც, რომ მასალაში მოცემულია ექსპერტების, კონკრეტულად კი ეკონომისტისა და „საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველოს“ ანალიტიკოსის მოსაზრებები. ჟურნალისტურ გამოძიებაში ექსპერტთა ჩართვა სწორი გადაწყვეტილებაა, ვინაიდან ეს ნაბიჯი ზრდის სანდოობას და ეფექტურობას.

ამავე თემას ეხება „ნეპოტიზმი რკინიგზაში“ 01.11.2023- ეს კონკრეტული გამოძიებაც დავით ფერაძის ირგვლივ ტრიალებს და გვაჩვენებს, როგორ დაასაქმა მან თავისი ოჯახის წევრების ბიზნესპარტნიორები. ის ფაქტი, რომ „სტუდია მონიტორი“ ამ პიროვნების მიერ კანონდარღვევის ერთხელ გამუქებით არ შემოიფარგლა და ახალ დეტალებს ახალი გამოძიება დაუთმო, კორუფციასთან ბრძოლაზე მიუთითებს.

- „მძიმე ჯვარი“, 08.06.2023- გამოძიება ეხება მცხეთის ჯვრის სარესტავრაციო სამუშაოებს, რომელსაც, გამოძიების თქმით, პროფესიონალთა ჯგუფი ჩამოაშორეს. გადაცემაში ნაჩვენებია თუ რა მძიმე დგომარეობაშია ჯვარი და დაყენებულია ძეგლთა დაცვის სამინისტროს პასუხისმგებლობა. ჟურნალისტი კვლავ საჯარო ინფორმაციას იყენებს, ტენდერების კვლევით არკვევს თუ როგორ მოიპოვა ძეგლის კონსერვაციის უფლება „ჩუბინაშვილის კვლევითმა ცენტრმა“, რომელსაც არაერთი მსგავსი პროექტი ჰქონდა შესრულებული. თუმცა, მიუხედავად ამისა, საქმე მსგავსი გამოცდილების არმქონე კომპანიას, „შპს კონექს“ ჩააბარეს. ცხადია გამომძიებელი ჟურნალისტი აქ არ ჩერდება და იძიებს, რომ აღნიშნულ კომპანიას ყველა ტენდერი კონკურსის გარეშე აქვს მოგებული,

რასაც ცხადია კორუფციამდე მივყავართ. იგი გაესაუბრა არაერთ ექსპერტს, მათ მოსაზრებებსა და საჯარო ინფორმაციაზე დაყრდნობით კი დაადგინა, რომ კომპანია, რომელსაც ტენდერი უსაფუძვლოდ მოაგებინეს, დაკისრებულ ვალდებულებას ვერ ასრულებს და ჯვრის ტამარი საფრთხეშია.

- „სახელმწიფოს მილიონები „ჯორჯიან ეარვეისის“ გადასარჩენად“, 30.11.2023- გამოძიებიდან ვიგებთ, რომ ეს არის ქართული ავიაკომპანია, რომელიც რუსეთიდან პირდაპირი ფრენების აღდგენას მოითხოვდა. სახელმწიფო კომპანია „საქაერონავიგაციამ“, კონკრეტულად კი, გოჩა მეზვრიშილმა, ავიაკომპანიის თანამშრომელს, თამაზ გაიაშვილს, მილიონობით ლარის დავალიანება აპატია, მაშინ, როცა ის თავის შვილთან, ირაკლი მეზვრიშვილთან ერთად ბიზნესს აწყობდა. „სტუდია მონიტორმა“ გამოავლინა გოჩა მეზვრიშვილის დანაშაული, რომელმაც საკუთარი ძალაუფლება უკანონოდ გამოიყენა და გაიაშვილის ვალი გააუქმა. ჟურნალისტიმა მოიპოვა საჯარო ინფორმაცია „ჯორჯიან ეარვეისის“ მეწილეების შესახებ, აგრეთვე კომპანიის მიერ სასამართლოში წარდგენილი დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს, რომ მას რამდენიმე მილიონიანი ვალი ჰქონდა. სწორედ არსებული დოკუმენტების ანალიზითა და ექსპერტთა დახმარებით მოახერხა ჟურნალისტიმა კორუფციის შემთხვევის ეთიკური გამოძიება და მხილება.
- “გაყიდული გუდიაშვილის “ახალი სიცოცხლე”, 27.04.2024- გუდიაშვილის მოედნის აღდგენაზე მილიონობით ლარი დაიხარჯა, გამოძიებიდან კი ვიგებთ, რომ რეაბილიტაციის შემდგომ, ისტორიული შენობები კახა კალაძის მეჯვარის, ივანე წულაიას ბიზნესჯგუფის საკუთრებაში უპირობო აუქციონის მეშვეობით აღმოჩნდა. ჟურნალისტი დაეყრდნო საჯარო ინფორმაციას, რომლის მიხედვითაც გაირკვა, რომ მერიის მიერ გამოცხადებულ აუქციონში მონაწილეობა მხოლოდ ერთმა კომპანიამ, “შპს მოლინვეს ჯგუფმა” მიიღო. გარდა ამისა, მან მოიპოვა ცნობები კომპანიის მფლობელ კახაბერ კობა ივანოვზე და დაადგინა, რომ ის და მისი ბიზნესპარტნიორი “ქართული ოცნების” შემომწირველები არიან. აღსანიშნავია, რომ ჟურნალისტი არ აჟღერებს უსაფუძვლო ბრალდებებს, იგი ნაბიჯ-ნაბიჯ მიყვება საჯარო ინფორმაციას და ცდილობს ეთიკურად დაადგინოს რა გახდა გუდიაშვილის გასხვისების საფუძველი.
- “ოცნების ჩინოვნიკის ევროპული ცხოვრება”, 6.04.2024- “სტუდია მონიტორი” გამოძიება გვიყვება, რომ ოცნების ჩინოვნიკს, რომეო მიქაუტაძეს არადეკლარირებული ქონება აქვს, მისმა მეუღლემ კი ესპანეთის დედაქალაქის ისტორიულ უბანში ბინა შეიძინა. არადეკლარირებული ქონება პირდაპირ მიუთითებს დარღვევაზე, დარღვევის გამოვლენა და უკანონობის წინააღმდეგ ბრძოლა სწორედ ჟურნალისტური გამოძიების დანიშნულებას, ამ დანიშნულებას კი აღნიშნული გამოძიება კარგად ასრულებს. ჟურნალისტი იყენებს, როგორც საჯარო ინფორმაციას, ისე სხვადასხვა კერძო საიტს, რომელთა მიხედვითაც ცდილობს ჩინოვნიკის მეუღლის ბინის მიახლოებული ღირებულება დაადგინოს. ჟურნალისტური გამოძიება საკმაოდ მოცულობითია და მასში განხილულია რომეო მიქაუტაძის ოჯახთან დაკავშირებული არაერთი კომპანია, რომლებმაც ჰიდროელექტროსადგურების აშენების უფლება სწორედ იმ პერიოდში მოიპოვეს, როცა იგი

მინისტრის მოადგილე და ენერჯეტიკის სფეროს კურატორი იყო. მაგალითად ჟურნალისტი გვთავაზობს საჯარო ინფორმაციას “შპს ნახიდური ჰესის” შესახებ, რომლის 50%-იანი წილი ჩინოვნიკის ძმის ცოლმა შეიძინა. გამოძიების შედეგებს ჟურნალისტი ანალიზებს ექსპერტთან ერთად, რომელიც ასკვნის, რომ აღნიშნული საკითხი კორუფციის გამოვლინებაა.

- “ელგრინი”, 12.05.2024- გამოძიება გვაცნობს “აგენტების შესახებ კანონის”, ე. წ. “რუსული კანონის” მხარდამჭერის, სულხან პაპაშვილის არაკანონიერ ქონებას, რომელიც მოიცავს სახლს ლონდონში და მილიონობით დოლარის შემოსავალს დენის იმპორტიდან. როგორც წინა მაგალითების შემთხვევაში, ჟურნალისტი აქაც საჯარო ინფორმაციას და ექსპერტთა მოსაზრებებს იყენებს. სულხან პაპაშვილის შესახებ ჟურნალისტური გამოძიება “სტუდია მონიტორმა” ოთხი წლით ადრე, 2020 წელსაც გააკეთა, მაშინ, როცა ანონიმურმა წყარომ ჟურნალისტს მიუტანა ფურცელი, რომელზეც ეწერა მხოლოდ ერთი სიტყვა-“ელგრინი”. წყაროს თქმით, კომპანიის შესახებ ინფორმაციას სახელმწიფო მალავდა, ელგრინი კი აზერბაიჯანულ დენს საქართველოში ყიდდა. ჟურნალისტ გამომძიებელთა ჯგუფმა არ დაივიწყა დამნაშავე და ოთხი წლის შემდეგ კვლავ გამოაშკარავა იგი.

მოცემულ მაგალითებზე დაყრდნობით, კარგად ჩანს, რომ „სტუდია მონიტორი“ ავლენს უკანონობას და შესაბამისად, კორუფციის მხილების კუთხით, აქტიურად მუშაობს. ეს მხოლოდ რამდენიმე მაგალითია იმის დასადასტურებლად, თუ როგორია საკვლევი ობიექტის გადაცემები.

ჩვენი კვლევის ერთ-ერთ ინტერესის საგანს საკვლევი ობიექტის სოციალურ ქსელ FACEBOOK- ზე დაკვირვება წარმოადგენდა. საგამომიებო ჟურნალისტიკის მიზანი ხომ საზოგადოების ინფორმირება, მათი ჩართულობის გაზრდა და დამნაშავის შესახებ აუდიტორიამდე ინფორმაციის მიტანაა. დღეს სოციალური ქსელი კომუნიკაციის უწყვეტ საშუალებად იქცა, მასზე გამოძიებების განთავსება კი უზრუნველყოფს, რომ მხილებული დამნაშავისა და აღმოჩენილი სიმართლის შესახებ კიდევ უფრო მეტმა ადამიანმა შეიტყოს. შესაბამისად, საგამომიებო თემატიკაზე მომუშავე მედიასაშუალებას სოციალური მედიის გამოყენება სიმართლის გასავრცელებლად გამოადგება. ამ მხრივ აღსანიშნავია, რომ „სტუდია მონიტორი“ აქტიურად აზიარებს გამოძიებებს სოციალურ ქსელებში, თანაც ამისთვის მრავალფეროვან ვიზუალურ და ტექსტუალურ ხერხებს იყენებს. ერთი კონკრეტული გადაცემა არ იდება მხოლოდ ერთხელ, არამედ სრულად გასვლამდე საიტზე თავსდება გამოძიების ნაწყვეტები, რომლითაც სრული მასალა ანონსდება. პოსტების განთავსება არ წყდება გამოძიების ეთერში გასვლის შემდეგაც. მეტიც, აზიარებენ თვეების წინ დადებულ ჟურნალისტურ გამოძიებებს, რითაც აუდიტორიას კიდევ ერთხელ შეახსენებენ უკანონობის ჩამდენთა სახელებს. ამის მაგალითია 2023 წლის 16 თებერალს დადებული პოსტი, რომელიც იმავე წლის 31 ოქტომბერს გაზიარდა. „სტუდია მონიტორმა“ მაყურებელს გაზიარებული პოსტის აღწერაშიც შეახსენა, რომ „ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველოს“ წევრ ირაკლი ბერაიას მივლინებებში 2021-2022 წლებში 78000 ლარზე მეტი დაიხარჯა.

ზემოთ მოცემული მსჯელობიდან გამომდინარე, სოციალურ ქსელში აქტივობის მიხედვით, „სტუდია მონიტორი“ საკმაოდ კარგად მუშაობს. შეიძლება ითქვას, რომ გამოძიებების შესახებ

ხშირად განთავსებული პოსტებით, მათზე კომენტარების დატოვებისა და გაზიარების შესაძლებლობით, ის ჩართულობას, ინტერაქციასა და დემოკრატიზაციის ხარისხს ზრდის.

მიუხედავად იმისა, რომ სტუდია მონიტორი ხარისხიან და შედეგზე ორიენტირებულ გამოძიებებს გვთავაზობს, მათ მიერ მხილებული პიროვნებები დღესაც აქტიურად აგრძელებენ მათზე დაკისრებული სამსახურეობრივი მოვალეობების შესრულებას. ცხადია ეს კომპლექსური პრობლემაა და ხშირად, მხოლოდ ჟურნალისტური გამოძიება საკმარისი არ არის მათ დასასჯელად, თუმცა, თავის მხრივ, სტუდია მონიტორიც კიდევ უფრო აქტიურად უნდა ცდილობდეს ბოლომდე მიყვეს საქმეს, მანამ, სანამ დამნაშავე პირის პასუხისგებას არ გამოიწვევს.

„გამომძიებელი რეპორტიორი“

„გამომძიებელი რეპორტიორი“ საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის პროექტია, რომელიც 2014 წლის ოტომბრიდან დაიწყო. აღწერაში ვკითხულობთ, რომ მისი მიზანია „საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების დაფარული ფაქტებისა და მხარეების ძიება და გამოვლენა“. აღწერა გვეუბნება იმასაც, რომ ძიებისას დაცულია მოქმედი კანონმდებლობა და ჟურნალისტური ნორმები.

საკვლევ პერიოდში „გამომძიებელმა რეპორტიორმა“ მოამზადა ექვსი ჟურნალისტური გამოძიება, გთავაზობთ რამდენიმე მათგანს.

- „კოვიდის სტატისტიკები, კოვიდთან დამარცხებული ადამიანების ისტორია“, 15.02.23 - მოცემულია 20 წლის კოვიდპაციენტის, ვახტანგ ჩარკვიანის გარდაცვალების ისტორია, გვიყვებიან, რომ მას გარკვეული კვლევები არ ჩაუტარდა და ყველა საჭირო მედიკამენტი არ გაუკეთდა. მთავარ დამნაშავედ კლინიკა და მედპერსონალია წარმოდგენილი. ჟურნალისტები ეყრდნობიან ინფორმაციის მოპოვების ეთიკურ გზებს, არ გვხვდება გამოგონილი ფაქტები და სუბიექტური მოსაზრებები, ყველაფერი, რასაც გამოძიებაში ვისმენთ, საჯარო ინფორმაციის, მოპოვებული დოკუმენტების და ექსპერტთა მოსაზრებების მიხედვითაა ნათქვამი. ფილმი საკმაოდ ემოციური, თუმცა დაბალანსებული და საინტერესო ჟურნალისტური ნაშრომია.
- „თბილისი-ქალაქი მიწისძვრის ზონაში“, 10.05.23- რეპორტიორები იძიებენ თბილისის სეისმურ მდგომარეობას და შენობებისა და ახალი მშენებლობების მასთან შესაბამისობას. ნათქვამია, რომ ხელისუფლება საგანგაშო რეალობას თვალს არიდებს, ეკონომიკის სამინისტრო კი სეისმური საშიშროების რუკის მიღებას აბრკოლებს. ჟურნალისტი იყენებს არამხოლოდ სახელმწიფო საჯარო საიტებზე განთავსებულ ინფორმაციას, არამედ ცდილობს გამოითხოვოს ოფიციალური ცნობები თბილისის მერიიდან იმის თაობაზე, ჩატარდა თუ არა კონკრეტული ბინების რესტავრაცია პროექტების მიხედვით, თუმცა მერიიდან იღებს პასუხს, რომ მითითებულ მისამართებზე მიშენების ან დაშენების შესახებ ინფორმაცია მათთან არ შესულა. გამოძიება ეხება აქტუალურ თემას და მოსალოდნელი ზიანის პრევენციას ისახავს მიზნად, რაც ნამდვილად დადებითი ნაბიჯია.

- „უვადო პატიმარი რკინის ალიბით“, 19.04.2024- გამოძიება ეხება ჯარისკაცის პატიმრობას, რომელიც მკვლელობის პროცესში კარანტინში იმყოფებოდა. გამოძიებიდან ვიგებთ, რომ განაჩენი ერთი მოწმითა და ნივთმტკიცების გარეშე გამოიტანეს. ჟურნალისტები იყენებენ არქივში არსებულ ინფორმაციას, ვინაიდან ამბავი 19 წლის წინ მოხდა და ბრალდებულის სწორედ 19 წელია სასჯელს იხდის. გვიყვებიან, რომ იარაღი, რომლითაც მკვლელობა მოხდა ხუთი დღე ბაზაში, უკონტროლოდ ინახებოდა და მისი გამოყენებით მკვლელობის ჩადენა სხვასაც შეეძლო. გამოძიებას განსაკუთრებით საინტერესოს ხდის ის ფაქტი, რომ საკითხი ძველია, თუმცა ჯგუფს სურს წლების მერე მაინც გაირკვეს სიმართლე. თანაც ამას ეთიკურობით, მრავალმხრივი ინფორმაციითა და ექსპერტების მოსაზრებებით ახერხებენ.

თავდაპირველად, უნდა აღინიშნოს, რომ საკვლევ პერიოდში გასული გადაცემები ნამდვილად ეთიკური სტანდარტების დაცვით იყო მომზადებული. ინფორმაციის მოპოვების გზები და ყველა ნაბიჯი, რომელიც რეპორტიორმა ძიების პროცესში გადადგა, ფილმში არგუმენტირებულად და დასაბუთებულადაა მოცემული. კონკრეტულად ამ ექვს მასალაში არ შეიმჩნევა მიკერძოება, ხელისუფლების მიმართულებით დასმულია კრიტიკული კითხვები, მეორე ფილმში გამოძიება უმთავრეს პასუხისმგებლობას სამინისტროებსაც კი აკისრებს.

შერჩეული თემები ნამდვილად აქტუალური და მნიშვნელოვანია საზოგადოებისთვის, თუმცა კავშირი არ აქვს კორუფციასთან. რეპორტიორებს ყურადღების მიღმა რჩებათ არაერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, მათ შორის ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება, უკანონო ქონების დაგროვება, დეკლარაციების გაყალბება და ა. შ. დაკვირვებისას „გამომძიებელ რეპორტიორში“ მსგავსი შინაარსის გამოძიებები არ მოიძებნა. წელიწადზე მეტხნაინ საკვლევ პერიოდში 6 ჟურნალისტური გამოძიება ცოტაა იმ ფონზე, რომ საზოგადოებრივ მაუწყებელს საზოგადოების წინაშე დიდი როლი აკისრია, მასზე მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული დემოკრატიზაციის პროცესი. მაყურებელზე გავლენის მოხდენისთვის ეტაპობრივი, ხშირი გაშუქება მნიშვნელოვანია, რთულია გადაცემას გავლენა ჰქონდეს მასობრივ საზოგადოებაზე, როცა მას ეთერში მაყურებელი თვეების განმავლობაში მხოლოდ ექვსჯერ ხედავს.

აღსანიშნავია ისიც, რომ „გამომძიებელი რეპორტიორის“ სოციალური ქსელი არააქტიურია. საკვლევ პერიოდში გასული სამივე გამოძიების შესახებ FACEBOOK გვერდზე სულ რამდენიმე პოსტი დაიდო, მათგან თითო პოსტი გამოძიებების ანონსს ეთმობოდა, დანარჩენი უშუალოდ გადაცემის ლინკები და აღწერა იყო. გამოძიებების ანონსებს 76, 138 და 206 ნახვა აქვს, რაც ნამდვილად მცირე ციფრია იმ ფონზე, რომ გამოძიებისთვის სიმართლის მოძიება ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც მისი მასობრივი აუდიტორიისთვის შეტყობინება.

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ „გამომძიებელი რეპორტიორის“ ინტერესის სფეროს ნაკლებად წარმოადგენს კორუფციის გამოძიება, არ იძიებენ კონკრეტული პოლიტიკოსებისა თუ თანამდებობის პირების მიერ ძალების უკანონოდ გამოყენებას. მართალია, ფილმები ხარისხიანი და ეთიკურია, თუმცა იმდენად დროში გაწელილი და იშვიათი, რომ მათი გავლენა დემოკრატიზაციის პროცესზე, ფაქტობრივად, მინიმალურია.

შედარებითი ანალიზი

საკვლევად კერძო მედიაორგანიზაციისა და საზოგადოებრივი მაუწყებლის ჟურნალისტური გამოძიებების ალებამ, შედარებისა და მათ შორის არსებული განსხვავებების დანახვის შესაძლებლობა მოგვცა. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგადად ქართულ ჟურნალისტურ გამოძიებებს მწვავე შედეგები არ მოჰყვება, „სტუდია მონიტორს“ მაინც ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს უკანონობის გამოვლენაში, ვიდრე „გამომძიებელ რეპორტიორს“. ცხადია, ამის თქმის მთავარ საფუძველს გამოძიებების რაოდენობა არ გვაძლევს, ვინაიდან სხვადასხვა საკითხის გამოძიებას სხვადასხვა დრო სჭირდება და მხოლოდ იმაზე დაყრდნობით, რომ „გამომძიებელმა რეპორტიორმა“ 6 და „სტუდია მონიტორმა“ ბევრად მეტი გამოძიება მოამზადა, ვერ გამოვიტანთ დასკვნებს. თუმცა, ამის თქმის მთავარი საფუძველი გამოძიებების თემატიკაა. „სტუდია მონიტორი“ „გამომძიებელ რეპორტიორთან“ შედარებით ბევრად უფრო მწვავე საკითხებით ინტერესდება, მის ფოკუსში ხშირად ხვდება კორუფცია და შესაბამისად, ის მაკონტროლებლის, „მოდარაჯე ძაღლის“ ფუნქციას მეტად ასრულებს.

თუ საკვლევი ობიექტების FACEBOOK გვერდებს შევადარებთ, მათ შორის მკვეთრ განსხვავებას პირველივე წამიდანვე დავინახავთ. „სტუდია მონიტორს“ 36 000, ხოლო „გამომძიებელ რეპორტიორს“ 4300 გამომწერი ჰყავს. სოციალური ქსელის აქტივობა მნიშვნელოვანია, რათა გამოძიებული სიმართლე რაც შეიძლება მეტმა ადამიანმა გაიგოს, ამ მხრივ „გამომძიებელი რეპორტიორი“ აშკარად პასიურობს. შესაბამისად, მეტი ნახვა, გაზიარება და კომენტარებია „სტუდია მონიტორის“ პოსტებზე, რითაც საზოგადოების ჩართულობა და ინფორმირებულობა იზრდება.

მედიის, როგორც „მეოთხე ხელისუფლების“ როლი ხელისუფლების ქმედებების კონტროლი და გამჭვირვალობის ხელშეწყობაა, „გამომძიებელი რეპორტიორი“ მიუხედავად იმისა, რომ მომზადებულ ფილმებში ხელისუფლებისადმი კრიტიკულ მიდგომას აჩვენებს, ბოლომდე მაინც ვერ ასრულებს მაკონტროლებლის ფუნქციას, ეს კი, როგორც უკვე ითქვა, იმიტომ განპირობებულია, რომ კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით არააქტიურია. მასთან შედარებით „სტუდია მონიტორი“ გაცილებით აქტიურობით გამოირჩევა, რასაც მისი თემატიკა, გაშუქების სპეციფიკა და სოციალურ ქსელში აქტივობა ადასტურებს.

ინტერვიუების შედეგები

კვლევის ერთ-ერთი მეთოდით, ნახევრადსტრუქტურირებული სიღრმისეული ინტერვიუებით, გავიგეთ ექსპერტთა მოსაზრებები იმის თაობაზე, თუ რამდენად ეფექტურად მიიჩნევენ ქართული ჟურნალისტური გამოძიებების როლს კორუფციასთან ბრძოლის საკითხში. რესპონდენტები თანხმდებიან იმაზე, რომ საგამომძიებო ჟურნალისტიკას დიდი როლი აქვს კორუფციასთან ბრძოლაში, ამას ადასტურებს მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში ჩატარებული არაერთი ცნობილი გამოძიება. მათი თქმით, ქართული მედია ამ როლს გარკვეულწილად ასრულებს, ჟურნალისტები ამხელენ დამნაშავეებს და გამოძიებებსაც აქვს გარკვეული შედეგი, თუმცა არა იმდენად

მნიშვნელოვანი, როგორცაა მაგალითად გადადგომა, გათავისუფლება და ა.შ. ანუ მხილების შემდეგ, დამნაშავეები კვლავ დაუსჯელები რჩებიან. აღნიშნულს ცხადია დიდ პრობლემად მიიჩნევენ, რადგან ჟურნალისტური გამოძიების უმთავრესი დანიშნულება სწორედ შედეგზე გასვლა და დამნაშავის სათანადო დასჯაა. ექსპერტები მიიჩნევენ იმასაც, რომ ქართულ ჟურნალისტურ გამოძიებებში მკვეთრად შეიმჩნევა პოლიტიკური აფილაცია და ნაკლებად მწვავე თემები.

ჟურნალისტიკის დოქტორი, თსუ-ის ჟურნალისტიკის მიმართულების ხელმძღვანელი, მანანა შამილიშვილი, მიიჩნევს, რომ არაერთი ხარისხიანი გამოძიება მზდდება, თუმცა გამოყოფს გარკვეულ ხარვეზებსაც. „ვერ ვიტყვი, რომ არ ამზადებენ ხარისხიან და საინტერესო გამოძიებებს, თუმცა მწვავე თემების ნაკლებობა, გასულ წლებთან შედარებით, მაინც შეინიშნება“- ამბობს ექსპერტი. მისივე თქმით მთავარი გამოწვევა პოლიტიკური მიკერძოებაა, რის გამოც ხშირად გამოძიება დაკვეთილ მასალას უფრო გავს, ვიდრე სიმართლის დადგენის მცდელობას. აღნიშნავს, რომ ქართულ ჟურნალისტურ გამოძიებებში, მკვეთრად შეიმჩნევა პოლიტიკური აფილაცია და ნაკლებად მწვავე თემები. მისი თქმით, ჟურნალისტები უნდა ცდილობდნენ დაბალანსებული და მიუკერძოებელი მასალის შექმნას, რაც შეამცირებს კორუფციას და გააჯანსაღებს ქვეყნის პოლიტიკურ მდგომარეობასაც. მიუკერძოებლობა მართლაც უმთავრესია ჟურნალისტური ნაწარმის შექმნისას, განსაკუთრებით კი საგამოძიებო მასალის, რადგან ჭეშმარიტი სიმართლე ობიექტური რეალობის დანახვით დგინდება და არა მიკერძოებით.

მიკერძოებას მნიშვნელოვან პრობლემად მიიჩნევს ჟურნალისტიკის დოქტორი, საგამოძიებო ჟურნალისტიკის ლექტორი, მაგდა მემანაშვილიც, რომლის თქმითაც აღნიშნული პრობლემის გამო, ხშირად სამართლიანი გამოძიებელი ჟურნალისტების მიმართაც იკარგება ნდობა. „საგამოძიებო ჟურნალისტიკა ხშირად ასოცირდება პოლიტიკურ ფულთან, ამიტომ მოსახლეობამ, შესაძლოა, ამ პოლიტიკური მიკერძოების გამო არ დაიჯეროს ობიექტურად დადასტურებული გამოძიებაც“ - ამბობს ის. გარდა ამისა, მნიშვნელოვან პრობლემად მიიჩნევს პროფესიონალი კადრების ნაკლებობასაც. აღნიშნული შეიძლება აიხსნას იმით, რომ ჟურნალისტური გამოძიებების რეპორტიორობა საკმაოდ რთული და შრომატევადი საქმეა, პროფესიონალი კადრი კი უნდა იყოს საკუთარი საქმის მცოდნე და ამასთანავე მიუკერძოებელიც, რათა დათრგუნოს სუბიექტური მოსაზრებები და ობიექტური რეალობა ეძიოს.

შემდეგი ექსპერტი, თამარ ბელქანია, წინა ორის მსგავსად მიიჩნევს, რომ კორუფციასთან ბრძოლაში ქართული ჟურნალისტური გამოძიებები ბევრად უფრო ეფექტური გახდება, თუ ჟურნალისტები დაივიწყებენ სუბიექტურობასა და მიკერძოებას. მისივე თქმით, მნიშვნელოვანი პრობლემაა ისიც, რომ „უწყებები ხშირად არ პასუხობენ გამოძიებელ ჟურნალისტებს, გარდა ამისა, საქართველოში ძალიან დაუცველია წყარო, ამ სირთულეებიდან გამომდინარე, რთულია იყო თავისუფალი“. უწყებების მხრიდან პასუხის გაუცემლობა მართლაც მწვავე პრობლემაა, ზოგჯერ გამომძიებელი ჟურნალისტები რამდენიმე კვირის განმავლობაშიც კი ელიან დაპირებულ პასუხებს. ეს ყოველივე არაკანონიერია, ვინაიდან აუცილებელია, დაინტერესებულ პირს, საჯარო ინფორმაცია, გამოთხოვიდან გონივრულ ვადაში მიეწოდოს. არანაკლებ მნიშვნელოვანი პრობლემაა ექსპერტის მიერ გამოყოფილი მამხილებელთა დაცვის საკითხი. არსებობს საქართველოს კანონი

„მამხილებელთა უფლებების დაცვის შესახებ“, თუმცა მიუხედავად ამისა, მამხილებელთა უმეტესობა თავს დაუცველად გრძნობს და ცდილობს სიმართლის გამჟღავნებით საკუთარ თავს პრობლემები არ შეუქმნას.

საბოლოოდ, მათ მოსაზრებებზე დაყრდნობით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ქართული ჟურნალისტური გამოძიება დგას შემდეგი გამოწვევების პირისპირ: პოლიტიკური მიკერძოება, ნაკლებად სიღრმისეული გადაცემები, კადრების ნაკლებობა, წყაროებთან წვდომა. მათი აზრით სწორედ ამ მიზეზებითაა განპირობებული ის, რომ გამოძიებებს მნიშვნელოვანი ცვლილებები არ მოჰყვება. მიიჩნევენ, რომ აღნიშნული გამოწვევების გამკლავების შემთხვევაში გამოძიებები მეტად შედეგიანი იქნება და დემოკრატიასაც გაცილებით მეტად გააძლიერებს.

დასკვნა და ძირითადი მიგნებები

საბოლოოდ, რომ შევაჯამოთ, საგამომიებო ჟურნალისტიკას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს კორუფციის გამოვლენის კუთხით, ამით ის, ფაქტობრივად, დემოკრატიის სადარაჯოზე დგას. ჩვენი კვლევის შედეგად კი გამოვლინდა, რომ „სტუდია მონიტორი“ მეტად ეფექტურად ებრძვის კორუფციას, ვიდრე „გამომძიებელი რეპორტიორი“, თუმცა, ზოგადად, ქართული ჟურნალისტური გამოძიება არაერთი გამოწვევის პირისპირ დგას. უფრო კონკრეტულად, ჩვენი მთავარი მიგნებები შემდეგია:

- „სტუდია მონიტორი“ ფარდა ახადა არაერთ კორუფციულ დანაშაულს, ის აქტიურად აწოდებს საზოგადოებას გამოძიებებს და ამით ზრდის მათ ჩართულობას. არის ობიექტური, მიუკერძოებელი და ეთიკური. რაც შეეხება შედეგს, გამოძიებები ზოგადად უშედეგო არ არის, თუმცა მწვავე შედეგები მაინც არ მოყვება.
- „გამომძიებელი რეპორტიორი“ საკვლევ პერიოდში ნაკლებად აქტიური იყო, გაშუქებული ექვსი მასალის ფონზე ჩანს, რომ გადაცემას კორუფციის გამოვლენაში არ აქვს დიდი როლი. შემოთავაზებული ექვსი მასალა იყო ობიექტური, მიუკერძოებელი და ეთიკური, თუმცა არ ეხებოდა კორუფციას.
- „სტუდია მონიტორი“ კორუფციის აღმოფხვრის კუთხით უფრო ეფექტურად მუშაობს, ვიდრე „გამომძიებელი რეპორტიორი“. შესაბამისად, მას მეტად შეაქვს წვლილი დემოკრატიული პროცესების წინსვლაში.
- საკვლევ გადაცემებში არ გვხვდება უხეში ეთიკური დარღვევები, ჟურნალისტები ეყრდნობოდნენ სანდო წყაროებს, ძირითადად საჯარო დოკუმენტებსა და ექსპერტთა მოსაზრებებს.
- საგამომიებო ჟურნალისტიკა დგას არაერთი გამოწვევის წინაშე, რომელთა გამკლავებაც მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ კორუფციასთან ბრძოლა უფრო ეფექტური იყოს. ეს გამოწვევებია: პოლიტიკური მიკერძოება, ნაკლებად სიღრმისეული გადაცემები, კადრების ნაკლებობა, წყაროებთან წვდომა, მამხილებელთა დაუცველობა.

თუ გამომძიებელი ჟურნალისტები ორიენტირდებიან ობიექტური სიმართლის გამოაშკარავებაზე, ყველა გამოწვევის დაძლევის მოახერხებენ და შექმნიან ბევრად უფრო ხარისხიან მედიანაწარმს, რომელიც გაცილებით ეფექტური იქნება კორუფციის პრევენციის, აღმოფხვრისა და ქვეყნის დემოკრატიზაციის საკითხში.

ბიბლიოგრაფია

- ქარტია. (2001). *ჟურნალისტთა ქცევის კოდექსი*. მოპოვებული საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია.-დან
- Bradshaw, P. (2008). *Investigative Journalism and blogs*. Investigative Journalism 96-114.
- Ettema, S, J, & Glasser, L, T. *On The epistemology of Investigative journalism*. Eric.ed.gov.
- Glasser, L, T, & Ettema S, J. (1989). *Investigative journalism and the moral order*. Critical Studies in Media Communication 6 (1), 1-20.
- Houston, B. (2010). *The future of investigative journalism*. Daedalus 139 (2), 45-56.
- Hugo de Burgh, P. B. (2008). *Investigative Journalism*. London and New-York: Routledge, Taylor and Francis Group.
- Kaplan, D. E. (2013). *Global investigative Journalism: Strategies for support*. Center for international Media Assistance.
- Moene, K, & Soreide T. (2019). *Combating corruption: Investigative journalism on the frontlines*. Cappelen Damm Akademisk.
- Phillips, G, & Tapsall S. (2002). *Investigative journalism and etics: a slippery slide rule*. Journalism: Investigation & Research, 298-311.
- Suntai, D, & Shem W. (2018). *Tacking institutional corruption through investigative journalism*. Global media Journal 16 (30) 1-8.
- Waisbord, S. (2001). *The challenges of investigative journalism*. U, Miami L. Rev. 56, 377.
- Weinberg, S. (1996). *The Reporter's Handbook: An Investigator's Guide to Documents and Techniques* . New York: St Martin's Press.
- თავისუფლება NI(25). (2004). თბილისი: თავისუფლების ინსტიტუტი.
- კორუფციის აღქმის ინდექსი 2022: კორუფციასთან ბრძოლის მხრივ საქართველო ბოლო 10 წელი სტაგნაციას განიცდის. (31.01.2023). საერთაშორისო გამჭვირვალობა.
- მემანიშვილი, მ. (2020). *საგამოძიებო ჟურნალისტიკის განვითარების ტენდენციები საქართველოში*. თბილისი.
- საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისია. (2009 წლის 12 03). *მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი*. მოპოვებული საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე.-დან
- საქართველოს პარლამენტი. (2004 წლის 23 12). *საქართველოს კანონი მაუწყებლობის შესახებ*. მოპოვებული საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე.-დან

ჰიუსტონი, ბ. (2011). *ჟურნალისტ-გამომძიებლის სახელმძღვანელო, დოკუმენტების, მონაცემთა ბაზებისა დამეთოდების გზამკვლევი*. ბედფორდი: სენტ მარტინსი, ბოსტონი: ნიუ იორკი: ითარგმნა ევროვიზიის თანამშრომლობის პროექტის „საქართველოში მედიის, როგორც მაკონტროლებლის როლის გაძლიერება“ ფარგლებში.